

De Python, een niet-giftige slang, houdt zich graag in het water op.

Foto: Satour

Dr. J. C. van der Steen

Het Slangenpark in Durban

In de keuken van het natuurreservaat in Noord-Natal kroop een schijnbaar onschuldig slangetje, aangelokt door de warmte. Gelukkig was de opzichter, de ranger, aanwezig, die ons onmiddellijk waarschuwde, dat het een der giftigste soorten van Afrika was, namelijk de pofadder, een donker dier met V-vormige strepen op de rug. De ranger was wel gewend met deze dieren om te springen. Hij greep de pofadder in zijn nek, wat ik niet graag zou hebben nagedaan, en deed hem in een blikken bus, om hem de volgende ochtend ergens buiten weer vrij te laten, want in een reservaat wordt zo mogelijk geen enkel dier gedood.

Door deze ontmoeting werd de belangstelling voor slangen gewekt, en toen wij in Durban waren, waar zich een slangenpark bevindt, werd hieraan natuurlijk een bezoek gebracht. Dan krijgt men pas een goed idee van de enorme verscheidenheid van slangen, waaraan Afrika zo rijk is, te veel om hier op te sommen. Van de 113 soorten zijn er 53 niet giftig, de overige 60 wel. Op de gehele wereld komen waarschijnlijk 2500 verschillende soorten voor, waarvan bijna 200 giftig zijn. Uit deze getallen blijkt wel, dat Afrika wat de gifslangen betreft, goed bedeed is.

Laten wij eerst beginnen met een paar niet-giftige slangen en de rotspython, die veel op de Indische python lijkt en ruim een meter lang wordt. Dezelfde soort zagen wij ook in het natuurreservaat vlak langs de weg, waar het dier tussen de stenen kroop, nog een jong exemplaar. De python eet warmbloedige dieren, die door een „innige” omstrengeling gedood worden. Veel merkwaardiger is echter de eieretende slang,

Dasypeltis, een bruin, dun dier, dat hoogstens 1 m lang wordt, maar kans ziet behoorlijk grote eieren naar binnen te werken. *Dasypeltis* mist de tanden in de bek, maar de natuur heeft voor een compensatie gezorgd door uitsteeksels van de halswervels, die in de keel uitsteken en bedekt zijn met een laagje tandbeen. Wanneer het ei hier, nadat de zeer rekbare kaken het omgeven hebben, passeert, werken de uitsteeksels als een soort rasp op de eischaal, die hierdoor stuk gaat zodat de inhoud geconsumeerd kan worden. De lege schaal wordt later uitgebraakt. Er was een preparaat opgesteld van een dergelijk slangetje, niet meer dan 30 cm groot, met een ei, groter dan dat van een duif, in zijn bek.

Van de gifslangen werd de pofadder reeds vermeld, maar meer bekend is in ons land waarschijnlijk de mamba, de meest gevreesde Afrikaanse gifslang. Er zijn twee soorten: de zwarte, die varieert van olijfgrijs en metaalzwart tot bruin, en de groene, die inderdaad geheel groen is en tussen de bladeren bijna niet opvalt. Een der allergiftigste is wel de Kaapse cobra, die vooral in het zuiden voorkomt. De kleur is nogal wisselend en de lengte bedraagt ongeveer 2 m. Verwant hieraan is de ringhals of bakop, met een grijs-zwarte onderkant, genoemd naar de een of twee witte banden om de nek. Behalve dat hij kan bijten heeft hij een nog minder aangename eigenschap. Het gif kan met grote kracht en trefzekerheid worden weggespoten en wel in de richting van de ogen, wat tijdelijke blindheid kan veroorzaken. Deze eigenschap om gif te „spuwen” is uniek. De beide laatstgenoemde soorten zijn in staat de verlengde ribben bij de hals uit te spreiden zodat het voorste deel van het lichaam breder wordt, wat als een imponeerhouding kan worden opgevat.

Een ander soort is de ongeveer 1 m lange gaboonnadder of vlinderslang, zo geheten naar de vlindervormige tekening op het lichaam. Beide bezitten grote giftanden, die met een enorme snelheid in verticale stand worden gebracht. De nachtadder is ruim half zo groot en valt op door zijn „omhoog gerichte” snuit, terwijl de gravende of moladder een zeer kleine kop bezit. Reeds bij de minste argwaan bijt hij en het gif veroorzaakt hevige pijnen.

Dan zijn er nog giftige boomslangen; zandslangen, die echter niet op droge en zandige plaatsen voorkomen, zoals de naam doet vermoeden; skaapstekers, die schapen aanvallen etc.

Wat doet nu het slangegif? Het werkt in zowel op het bloed als op de zenuwen, het eerste vooral bij de adders, het laatste bij mamba's en cobra's. Er kan van alles met het bloed gebeuren. Het gif kan de binnenwand van de kleine bloedvaten vernietigen, waardoor bloeduitstortingen ontstaan. De wanden van de bloedlichaampjes kunnen aangetast worden, waardoor de bloedkleurstof in de bloedvloeistof terecht komt en bovendien histamine en andere gifstoffen zich verspreiden. Ook is het mogelijk dat het bloed niet wil stollen of er ontstaat een bloedprop — thrombose — in de bloedvaten. Het zenuwgif tast de zenuwen in de bewegingscentra in de hersenen aan, wat tot verlammingen leidt. Zeer gevaarlijk is een gif dat de ademhalingspijnen verlamt.

Een groot gevaar is altijd gelegen in de snelheid, waarmee het gif zich door het lichaam verspreidt en de vitale organen bereikt. Als een cobra bijt, treden de fatale verschijnselen reeds na twee tot drie uur op, terwijl dit bij de mamba nog minder is. Eerst maakt de patiënt de indruk dat hij

dronken is, dan wordt hij bewusteloos en er treedt een coma op, terwijl tenslotte de longen verlamd worden.

Adderbeten zijn zeer pijnlijk en gevaarlijk. De wond die de pofadder maakt, zwelt ongelooflijk op en als zij in een der ledematen gebeten heeft, zet deze zwelling zich hierlangs voort tot in het lichaam toe. Dan vermindert de longwerking en tenslotte treedt de dood in als gevolg van hartzwakte. Dit kan echter dagen duren. De beet van de boomslang is bijna onzichtbaar, maar er treden vele bloeduitstortingen in het lichaam op en bloedtransfusies zijn beslist noodzakelijk.

Wat te doen wanneer een gifslang bijt? Er dient direct iets te gebeuren. Bij arm of been moet een knelverband worden aangebracht. De wond dient gedesinfecteerd te worden en hoe sterker deze bloedt hoe beter, wat kan gebeuren door uitzuigen en massage. De mogelijkheid is niet uitgesloten dat een shocktoestand ontstaat. Daarom moet de patiënt sterke zwarte koffie drinken en warm gehouden worden. Het gebeten lichaamsdeel mag niet meer bewogen worden. Het inspuiten van een anti-slangegif-serum is vereist, het is daarom noodzakelijk dat men bij het trekken door de Afrikaanse velden steeds in het bezit is van dit serum. Meestal wordt een zg. polyvalent serum gebruikt, dat tegen allerlei slangebitten dient, zowel voor mens als dier. Kleine kinderen moeten — in tegenstelling met wat U misschien zoudt verwachten — een grotere dosis hebben, waarbij het aanbeveling verdient liever te veel dan te weinig in te spuiten.

Het Snake Park dient niet alleen tot voorlichting, maar is tevens een centrum waar het anti-slangegif-serum wordt samengesteld, maar dat is natuurlijk iets, waarmee het publiek niets te maken heeft.

In dit kamp ontmoetten we de pofadder.

